

Mir'ât-ı Sicill-i Memurîn-i Osmaniye Heyet-i Tahririyesi
tarafından neşrolunmuştur.

MÜCAHİD-İ HÜRRİYET
MAHMUT ŞEVKET PAŞA
ve
HAREKET ORDUSU

Müşarünileyhin bir kıta son fotoğrafleri ile mufassal tercüme-yi
hal resimlerini havidir.

İstanbul
Matbaa-yı Artin Asadoryan ve mahdumları
1327 / 1911

1

MAHMUT ŞEVKET PAŞA'NIN ŞAHSİYET-İ MADDİYESİ

İşte size fıtrat-ı ulviyenin [*yüce yaratılışın*] vasi [*geniş*] bir tecelligahı [*tecelli yeri*]: Mücahid-i hürriyet [*hürriyet mücahidi*] Mahmut Şevket Paşa! Değil yalnız Osmanlıların, bütün cihan-ı medeniyetin [*uygarlık dünyasının*] mesâmi'-i takdir ve ıttılarnı [*takdir ve bilgi kulaklarını*] tezyin ve teşnif eden [*süsleyen*] bu ism-i mübeccelin [*kutlu ismin*] müsemmasını, icraat-ı ahîre-i fatihane ve mün-ciyanesiyle [*son fatih ve kurtarıcı icraatıyla*] tarih-i Osmaniye bir sahife-yi mübahat-ı zerrinhât [*altın yazılı bir kıvanç sayfası*] ilave eyleyen Mahmut Şevket Paşa medlûl-i ma'âlî-intimâsını [*yüceliklerle dolu adını*] şu beş on gün içinde işitmeyen hiçbir fert kalmamıştır.

Amme-yi müştakan-ı hürriyetin [*bütün hürriyetseverlerin*], kâffe-yi dilteş-negan-ı meşrûtiyetin [*bütün meşrûtiyete susamışların*] saha-yı kulûb-i minnet ve tebciline [*minnet ve yüceltme kalplerinin sahasına*] rekzedilmiş [*dikilmiş*] bir heykel-i mahmidet ve mefharet [*övgü ve kıvanç heykeli*] olan bu vücud-i nadirü'l-mevcudu [*nadir görülen bu varlığı*] tasvir ve timsaliyle, tercüme-yi haliyle [*yaşamöyküsüyle*] bütün vatandaşlara tanıtmak için şöyle bir risale yazıp neşretmeyi eccl-i vecaib-i hamiyetten [*hamiyetin en kutlu görevlerinden*] addeyledik [*saydık*].

Dercedilen fotoğraflerinden dahi anlaşılacağı üzere Mahmut Şevket Paşa'nın, bu gazi-yi bihemtanın [*benzersiz gazinin*] kadd ü kameti [*boyu*] uzuna karib [*yakın*] ve kâffe-yi hutut-ı vechiye ve aza-yı bedeniyesi [*bütün yüz hatları ve organları*] matbu' [*hoş*] ve mütenasiptir. Mesâmat-ı dakaik ve gavamız-ı umûra [*işlerdeki bütün ayrıntılara ve inceliklere*] nafiz olan gözleri, o iki nur

pare-yi siyah [*siyah nur parçası*] kemal-i irfan ve kıyasetine dâll [*irfanının ve yetkinliğinin mükemmelliğine delalet eder*] ve bütün evza' ü hareket-ı kahramananesi [*kahramanca duruşları ve hareketleri*] mekanet ve rezânet ve ciddiyet-i kamilesine [*olanca sağlam duruşuna ve ciddiliğine*] beraat-ı istihlaldir [*güzel başlangıçtır*].

Herhangi bir meseleyi tavzih ve teşrih [*açıklamak, masaya yatırmak*] için nâtıkazib-i fesahat [*fesahatın zirvesinde*] olsalar muhataplarını derhal teshir [*ele geçirir*] ve hayran ederler. Şehid-i hürriyet [*hürriyet şehidi*] Muhtar Bey merhumun makberesi [*mezarı*] başında irticalen irad eyledikleri nutkun samia-yı samiinde [*işitenlerde*] hasıl eylediği tesirâtı [*yaptığı etkileri*] kalemle izah eylemek mümkün değildir.

Her fıkrası selasete [*akıcılığa*], her cümlesi icaz ve belagate bir misal teşkil eden o sözlerin tesir-i icazkârîsi [*mucizemsi etkisi*] ile değil midir ki 31 Mart hadise-yi müellimesi [*üzücü olayı*] üzerine koca bir ordu 24 saatte hal-i hazarîden [*barış halinden*] hal-i seferberîye [*savaş haline*] girdi? Yine o sözlerin tesir ve feyz-i teshiri sayesinde değil midir ki binlerce Rumeli babayiğitleri Cağaloğlu caddelerinde, Taksim meydanlarında taharri-yi peri-yi şehadete [*şehitlik perisini aramaya*] mecbur oldu? Yine o sözlerin tesiri ile değil midir ki anasır ve emzice-yi muhtelifeden tereküb eden [*çeşitli unsurlardan ve mizaçlardan oluşan*] Hareket Ordusu kahramanlarından payitahtımızın [*başkentimizin*] bir ferdi bile rencide olmadı?

Büyük kahramanlara has olan büyük bir vakar ve temkin ile diplomatların şiarından olması icab eden azim bir mahviyet [*alçakgönüllülük*] ve nezaketi nefsinde cem' ve mezc eyleyen [*toplayan*] Mahmut Şevket Paşa, askerin önünde Napolyon gibi mahir bir saikülceys [*strateji uzmanı*] kesilir, valilik sandalyesinde Mithat Paşa kadar bir siyasi-i muktedir [*güçlü siyasetçi*] olduğunu gösterir, mehafil-i ilmiye ve fenniyyede [*ilim ve fen meclislerinde*] hallâl-i müşkülât [*sorun çözücü*] olur, mecalis-i hususiyede [*özel meclislerde*] musahabeti [*sohbeti*], muvaneseti [*cana yakınlığı*] hırz-ı can [*cana muska*] edilir.

Bu dahi-yi mükerrermin [*yiüce dahinin*] biraz da tercüme-yi hal-i resmisinden [*resmi yaşamöyküsünden*] bahsedelim. Şöyle ki:

Dest-i bienbaz-ı ezeliyet [*ezeliyetin ortağı olmayan eli*] bir taraftan levh-i mahfuzun fasl-ı inkılabına 31 Mart sene 1325 [*13 nisan 1909*] facia-yı elimesini [*üzücü faciasını*] derc ve tenmik ettiği [*yazdığı*], Osmanlılar için bir devre-yi intibah ve ibtisar [*uyanış ve basiretlenme devri*] kaydedildiği zaman, diğer bir fasla da leb-i varta-yı izmihlalde [*çöküş uçurumunun kıyısında*] bulunan koca bir milletin mededresi olacak [*imdadına koşacak*] bir maye-yi hilkatin [*yaratılış mayasının*] 1273 / 1856 sene-yi hicriyesinde sahne-yi Bağdad-ı bihiştâbâdda [*cennet Bağdat'ta*] mehdârâ-yı vücud olması [*dünyaya gelmesi*] irade ve meşiy-

yetini tahrir ve takdir ediyordu. Zâlike takdîru'l-azîzi'l-alîm. [*Aziz ve hakîm olan Allah'ın takdiri böyledir.*] ¹⁴

Filhakika [*Gerçekten de*] sene-yi mezbûre [*anılan yıl*] içindeydi ki bu maye-yi serâpay-ı ulviyet [*baştanbaşa yücelik kaynağı*], cenabı Mahmut Şevket Basra mutasarrıf-ı esbakı [*eski mutasarrıfı*] Kethüdazade Bağdatlı Süleyman Bey merhumun mîzâbe-yi sulb-i pakinden [*temiz soyundan*] pûte-yi hayata isâğa edildi [*hayat potasına döküldü*].

Müşarünileyh [*adı geçen*] mukaddemat-ı ulûmu [*ilk bilgilerini*] maskat-ı re'sinde ba'dettahsil [*doğum yerinde öğrendikten sonra*] İstanbul'a gelerek 1289/1872 tarihinde Dersaadet mekteb-i idadisine dahil olmuş ve 1298/1882 sene-yi rûmiyesinde erkân-ı harb birincisi olarak Mekteb-i Harbiye'den yüzbaşılıkla neşet eylemiştir [*mezun olmuştur*].

Tarih-i mezbûrede [*anılan tarihte*] Mısır'a sevkolunmak üzere Girit'te ictima eden [*toplanan*] fırkaya memuren Girit'e azimet [*gitmiş*] ve yine sene-yi mezbûre evahirinde [*anılan yıl sonlarında*] Dersaadet'e avdetle [*dönerek*] bir müddet erkan-ı harbiye dairesine müdavemet [*devam*] ettikten sonra erkan-ı harbiye sınıflarına cebr-i a'lâ [*yüksek cebir*] ve hendese-yi halliye [*analitik geometri*] tedris etmek üzere Mekteb-i Harbiye muallimliğine tayin olunmuştur. Almanyalı Von Der Golç [*Golz*] Paşanın Mekteb-i Harbiye'ye vürudu akabinde [*gelişinin ardından*] fenn-i esliha [*silah tekniği*] muallimliğine tahvil-i memuriyet ve bir sene kadar Almanyalı müşir Kampofner Paşa'nın ve ba'dehu [*daha sonra*] müşarünileyh Von Der Golç Paşa'nın maiyetlerinde hizmet etmiş ve yine müşarünileyh Golç Paşanın tavsiyesiyle 1303/1887 senesi evailinde [*başlarında*] mavzer tüfeklerinin muayenesine memur komisyon azalığıyla [*üyeliğiyle*] Almanya'ya izam kılınmıştır [*gönderilmiştir*]. Muahharan [*Daha sonra*] Almanya'da fişek ve tüfek muayene komisyonları riyaset muavinliğine [*başkan yardımcılığına*] tayin olunup 1313 / 1897 sene-yi rûmiyesine kadar bu memuriyette kalmış ve tarih-i mebhusta [*bahsedilen tarihte*] bilistifa [*istifa ederek*] Tophane-yi Amire Tecrübe ve Muayene Dairesi riyaseti muavinliğine ve ba'dehu [*daha sonra*] daire-yi mezkûre riyaset vekaletine ve en nihayet de riyasetine [*başkanlığına*] tayin edilmiştir.

Almanya'da memuren imrar eylediği [*görevli olarak geçirdiği*] dokuz, on sene zarfında müteaddid [*birçok*] askeri manevralarında ve Krup fabrikasında icra kılınan top tecrübelerinde bulunduğu gibi Magdeburg'da 1892 tarih-i miladisinde büyük mikyasta olarak mil el ve akvam-ı muhtelifeye [*muhtelif milletlere*] mensup iki yüz elli zabıt muvacehesinde [*subay karşısında*] icra kılınan ve on iki gün devam eyleyen seri ateşli top ve zırhlı kule tecaribinde

¹⁴ Bu güçlü ve bilgin olan Allah'ın kanunudur. Kur'ân, Yâsin, 36/38.

[denemelerinde] dahi canib-i Devlet-i Aliyye'den memuren bulunmuş ve Osmanlı zabitanından mürekkeb [subaylarından oluşan] bir komisyon-i mahsus riyasetinde olarak 1894 sene-yi miladiyesinde Fransa esliha [silah] fabrikalarını da ziyaretle Fransız zırhlı kuleleriyle seri ateşli efvâh-ı nariyesi [ateşli silahlar] hakkında icra-yı tedkikat eylemiştir [incelemelerde bulunmuştur].

1317 / 1901 sene-yi rûmiyesinde Beynelharemeyn [Mekke ile Medine arasında] telgraf hattı temdidine [çekilmesine] memuren canib-i Hicaz'a izam edilip [gönderilip] orada bir seneye karib [yakın] bir zaman kaldıktan sonra Dersaadet'e avdetle [dönerek] Tophane'deki memuriyet-i sabıkasına [eski görevine] tayin kılınmıştır. Hicaz'daki memuriyetinde şerif-i esbak [eski şerif] merhum Avnürrefik Paşa ile Hicaz vali-yi sabıkı [eski valisi] Ahmet Ratib Paşanın muhalefet-i vakıalarıyla muvaffak olamamış ve Dersaadet'e avdetinde hıttay-ı mübarekedeki [kutsal topraklardaki] ahval-i müteessife [üzücü durum] hakkında takdim ettiği mufassal rapor bilhavale [havale edilerek] meclis-i vükelaca [Bakanlar Kurulunca] kıraat edilmiş [okunmuş] ise de neticede hükümetçe sadra şifa olacak bir tedbir ittihaz olunamamıştır [alınamamıştır].

1321 / 1905 sene-yi rûmiyesi Nisanında birinci feriklik rütbesiyle Kosova valiliğine ve ilan-ı hürriyet akabinde Üçüncü Ordu-yi hümayûn kumandanlığına tayin ve sene-yi mezkûre Teşrin-i Sanisinde [Kasımında] ilave-yi memuriyet olarak Rumeli vilayâtı [vilayetleri] müfettiş-i umûmiliği vekaleti ile kadri bir kat daha i'lâ edilmiştir [yükseletmiştir].

İşte bu sonki vezâifin [görevlerin] hüsn-i ifasıyla [güzel bir şekilde yerine getirilmesiyle] meşgul iken 31 Martta Meclis-i Milli-yi Osmani önünde patlayan mavzerlerin seda-yı meşrûtiyetşikenanesi [meşrûtiyeti bozan sesi] müşarûni-leyhin [adı geçenin] simah-ı hamiyetini [hamiyet kulağını] tahriş eylemesi üzerine derhal mevaki'le [makamlarla] bilmuhabere [haberleşerek] cem' eylediği [topladığı] kuvve-yi külliye-yi [büyük kuvveti] sürat-i berkiye [yıldırım hızı] ile rekabet edercesine hemen Dersaadet [İstanbul] üzerine sevke himmet ve kendileri dahi levazım ve tedabir-i sevkülceyşiyeyi bilikmal [stratejik çalışmaları tamamlayarak] Selanik'ten hareketle 9 Nisan sene 325 / 22 Nisan 1909 tarihinde Ayastefanos [Yeşilköy]'a muvasalat eylediler [ulaştı] ve 11 Nisan yevm-i mübeccelinde ise "Letuftehanne'l-Kostantiniyyete feleni'mel emîruha ve leni'mel-ceyşu zalike'l-ceyş"¹⁵ hadis-i nebevîsinin tecelliyat-ı kudsiyesine [kutsal tecellilerine] mazhar olarak muzafferden Dersaadet'e duhul ile [girerek] millet-i Osmaniye-yi pençe-yi izmihlalden [çöküş pençesinden] tahlis buyurdular [kurtardılar] ki tafsilatı (2) işaretli bahiste mündericdir [yer almaktadır].

¹⁵ İstanbul elbet bir gün fethedilecektir. Onu fetheden kumandan ne büyük kumandan, fetheden asker ne güzel askerdir.

Müşarünileyhin ihraz eylediği [*adı geçenin kazandığı*] rütbe ve nişanların derecat ve tevarih-i tevcihi [*veriliş tarihleri*] bervech-i âtîdir [*aşağıda olduğu gibidir*]:

1300/1884 sene-yi rûmiyesinde erkan-ı harbiye kolağalığı

1302/1886 tarihinde binbaşılık

1305/1889'te kaymakamlık

1307/1891 de miralaylık

1311/1895 de mirlivalık

1316 /1900 da feriklik

ve 1321/1905 de birinci feriklik rütbelerini ihraz eylemiştir.

Elyevm [*bugün*] hamil bulunduğu [*taşıdığı*] Osmanlı nişan ve madalyaları:

Birinci Osmani, murassa Mecidi, altın ve gümüş imtiyaz madalyalarıyla altın liyakat ve sanayi ve Yunan Muharebesi madalyalarıdır.

Haiz olduğu ecnebi nişanları ise:

İtalya'nın birinci rütbeden Kuron Ditali, Avusturya'nın birinci rütbeden Ayjerne Krona, Sırbıye'nin birinci rütbeden Sen Sava nişanları.

Tekellüm ettiği [*konuştugu*] lisanlar: Türkçe, Arapça, Fransızca, Almanca.

Âsâr-ı Matbuası [*Basılı eserleri*]:

1. Logaritma cedavili risalesi

2. Usul-i Hendese

3. Hendese-yi mücesseme

4. Fenn-i esliha

5. Seferber zabıtana mahsus muhattıra

6. Dokuz buçuk milimetrelilik mavzer tüfekleri risalesi

7. Mükerrer ateşli tüfekler

8. Küçük çaplı mavzer tüfekleri (ma(a atlas)

9. Devlet-i Osmaniye'nin bidayet-i teessüsünden şimdiye kadar Osmanlı teşkilat ve kıyafet-i askeriyesi (üç ciltten mürekkebe ve derdest-i tab'dır. [*bas-kıdadır*])

2

HAREKET ORDUSU

31 Mart sene 325 vak'a-yı irticaîyesi [irtica olayı] üzerine müşarünileyh [adı geçen] Mahmut Şevket Paşa tarafından vukubulan teklif ve muvafakata mebni [dayanarak] 1 Nisan Çarşamba günü Selanik'te 11 Temmuz Meyda-nında büyük bir miting akdolunmuş ve milel-i muhtelifeye [çeşitli milletlere] mensup binlerce gönüllüler arz-ı hizmet ve fedakârî [hizmet ve fedakarlığını] arzetmiştir.

Vak'a-yı mezkûreyi [anılan olayı] gayet ehemmiyetsiz bir şekilde göstermek isteyen merkezin iş'ârâtı [bildirimleri] bu fedakâran-ı millet üzerinde bir tesir-i şedid-i ma'kûs [şiddetli bir ters tepki] uyandırmıştır. Binaenaleyh:

Selanik'ten ilk hareket-i askeriye Nisan'ın ikinci Perşembe günü akşamı yani üçüncü Cuma gecesi vaki olmuştur.

Askeri hamil olan [taşıyan] ilk tren Nisan'ın dördüncü Cumartesi günü Çatalca'ya muvasalat etmiş [gelmiş] ve bu müsaraat-ı harikulade [olağanüstü koşuşturma] İstanbul mürtecilerini epeyce telaşa düşürmüştür.

O aralık Manastır İttihat ve Terakki, Başkım, Bulgar, Rum, Ulah ve Sırp kulüplerinden müştereken bazı mebuslara keşide edilen [çekilen] âtîdeki [aşağıdaki] telgrafname hadise-yi mel'ûnanenin [melunca hadisenin] Rumeli ahalisi üzerinde husule getirdiği tesirat ve teessüratı ifhama [yarattığı etkiyi ve üzüntüyü anlatmaya] kafidir:

"Kanun-i Esasinin [anayasanın] ahkâmını [hükümlerini] kanımızın son damlasına kadar muhafaza etmeye karar verdiğimiz cihetle İstanbul'daki vekayi-i hazırayı serian bildiriniz."

Kahraman-ı hürriyet Niyazi Bey cism-i metin-i meşrûtiyette [meşrûtiyetin sağlam gövdesinde] vahim cerihalar [yaralar] açan darbe-yi irticadan [irtica darbesinden] dolayı Ebu'l-murtecî'n [gericilerin babası] Abdülhamit'i şiddetli bir surette protesto etmiş ve derhal Resne milli taburunun birkaç saat içinde taht-ı silah-ı hamiyette [hamiyet silahı altında] tecemmüü vesailini [toplanması hazırlıklarını] istikmal eylemiştir [tamamlamıştır].

Hareket Ordusunun pîşdarı [öncüsü] Miralay Galip Beyefendinin taht-ı idaresindeydi [idaresi altındaydı].

Müteakiben vürud eden [ardından gelen] kıtaat-ı askeriye [askeri birlikler] ile Çatalca'ya muvasalat eyleyen [varan] Ferik Hüseyin Hüsnü Paşa bir fırka-yı müstakille [bağımsız bir fırka] halinde bulunan kuvanın [kuvvetlerin] kumandanlığını deruhde eylemişlerdir [üstlenmişlerdir].

Müşarünileyh [adı geçen] tarafından Dedeâğaç'tan Dersaadet'teki sefarat-ı ecnebiyeye [yabancı elçiliklere] keşide edilen [çekilen] telgrafnamede "İstanbul'a doğru hareket eyleyen ordunun maksadı hamiyetli Osmanlılar naza-

rında darbeye hedef olan usul-i meşrûtiyetin katiyen ve alem-i insaniyeti [*insanlık alemini*] daima düçar-ı mezahim eden [*zahmetlere sokan*] hareket-i irtica-iyenin [*gerici hareketin*] hazırlamış olduğu iğtişas-ı ahîre [*son kargaşaya*] sebep olanların kanunen te’ dîbinden [*cezalandırılmasından*] ibaret olduğu ve vatan-ı mukaddesin misafirleri bulunan ecanibin [*yabancıların*] mal ve canlarının tamamıyla mahfuz bulunacağı [*korunacağı*] ve bilcümle ahalinin istirahatının de temin olunacağı” vaat ve ilam olunuyordu.

Şu telgrafname hareket-i ahîreden [*son harekettten*] mütevahhişen [*korkarak*] akın akın Avrupa’ya rûberâh-ı muhaceret [*göç yolunda*] olan ecnebilere huzur ve itmînan-ı kamil [*tam güven*] bahş eylemiş [*vermiş*] ve hürriyetperveran-ı ümmetin [*ümmetin hürriyetçilerinin*] de yüzünü güldürmüştü.

4 Nisan sene 325 Pazar gecesi 250 nefer ve 60 zabitten [*subaydan*] mürekkeb bir jandarma müfrezesi nısfülleyle [*gece yarısı*] Ispartakule’den Küçükçekmece’ye vasıl olarak istasyonu işgal etmişlerdir. Zabitanın kısm-ı küllîsi [*tümünü*] nefer kıyafetinde ve arslan şecaatindeydi [*cesaretindeydi*].

Naye Fraye Presse muhbirinin tahkikat-ı vakiasına nazaran Hareket Ordusunun Çatalca’da tahaşşüd eden [*toplanan*] miktarı 7 Nisan 325 Salı günü 15.000 neferdi.

Dört gün zarfında Selanik’ten İstanbul civarına ma’a levazım-ı seferiye ve mühimmat-ı sakîle [*seferberlik levazımı ve ağır mühimmat ile*] bu kadar askerin tek hatlı bir şömendöferle nakil ve sevk olunabilmesi sevkülceş fennince mühim bir nazariyeye esas teşkil eylemiş ve asr-ı hazırın en büyük kumandanlarından biri olan meşhur Von Der Golç Paşanın buna dair Alman gazetelerinde münderic [*yer alan*] mufassal ve takdiramız [*takdir edici*] makalesi sevkıyat-ı vakıanın derece-yi ehemmiyetini [*bu sevkıyatın önemini*] izaha kafi bulunmuştur.

Avrupa ceraid-i siyasiyesinde [*siyasi gazetelerinde*] okunduğuna göre Almanyaya mehafil-i askeriyesinde [*askeri mahfillerinde*] bu mesele vaz’-ı mevki-i münakaşa edildiği [*tartışmaya açıldığı*] zaman Selanik’ten 15, 20 bin askerin İstanbul’a 20-30 günden aşağı bir zamanda sevk olunamayacağına hüküm verilmiş ve fakat o kahraman Osmanlıların sürat ve hareket-i muhayyirü’l-ukûlü [*akıllara durgunluk veren hareketi*] şu halin de daire-yi imkânda bulunduğunu [*mümkün olduğunu*] ispat eylemiştir.

8 Nisan Çarşamba günü kahraman-ı hürriyet, muhlis-i meşrûtiyet [*meşrûtiyetin kurtarıcısı*] Mahmut Şevket Paşa hazretleri mehâmm-ı umûr-i sevkıye-yi [*sevkıyat işlerini*] ba’de’l-etmam [*tamamladıktan sonra*] Selanik’ten hareketle 9 Nisan’da karargah-ı umûmi-yi askeriye [*genel karargaha*] şeref-i muvasalat [*gelmiş*] ve İkinci ve Üçüncü ordular efrad-ı şecaatnihadiyla [*cesur askerleriyle*] Edirne, Selanik ve Manastır vilayetlerinden silah-ı hamiyete sarılıp askere iltihak eden gönüllülerden mürekkep Hareket Ordusunun ve o sırada meş-

rûtiyete sadık kalan ve Ayastefanos pîşgâhına [açıklarına] gelen Donanma-yı Osmanînin umûm kumandanlığını deruhde ederek âtîde [aşağıda] sureti münderic beyanname ile Dersaadet ahalisine tebliğ-i keyfiyet buyurmuşlardır [durumu bildirmişlerdir].

10 Nisan Cuma günü akşam üzeri muhterem ve şanlı ordu dört koldan İstanbul üzerine harekete ibtidar eyledi [başladı].

Edirnekapısı'nı hedef ittihaz eden [alan] birinci kol müfrezesi yevm-i mezkûr [o günün] akşamı süvari asakir-i Osmaniye'nin ârâmsaz oldukları [kaldığı] Davutpaşa ve Rami kışlalarını zapt ve işgal eylemiştir. 11 Nisan sene 325 / 24 Nisan 1909 Cumartesi dört koldan alessabah [sabahleyin] aynı saatte fırkalar İstanbul'a dahil ve tafsilatı cümlece malum olduğu üzere usâtı [asileri] şayan-ı hayret bir surette kahır ve tenkil ederek [tepeleyerek] bütün mevaki-i askeriyeyi [askeri mevkiileri] zapt ve işgal eylemişlerdir.

Yaşasın Hareket Ordusu! Yaşasın Osmanlılar!

HAREKET ORDUSUNUN BAZI BEYANNAMELERİ

Dördüncü Ordunun istirdad-ı hürriyet [*hürriyetin geri alınması*] zımnında harekete amade olduğuna dair Mahmut Şevket Paşa tarafından çekilen telgrafnamedir:

C 4 Nisan sene 324. Fart-ı hamiyet-i vatanperverîleri [*Vatanseverlikleri*] müselle-i cihan olan [*dünyaca bilinen*] kahraman ordunuz tarafından ızhar olunan âsâr-ı hamaset ve me'ser-i celadet-i hürriyetperverîye [*kahramanlık eserlerine ve hürriyeti korumadaki yiğitliklerine*] bütün Üçüncü Ordu namına teşekkür ederim. Var olun muazzez ordu! Pek güzel takdir ve tahmin olunduğu vechile meşrûtiyeti rahnedar eden İstanbul'a karşı Üçüncü Ordu bütün kuvvetiyle İkinci Ordu ile müştereken yürüyor. İnyet-i Bârî [*Allah'ın inayeti*] ile bu müttehid [*birleşik*] kuvvetin istirdad-ı meşrûtiyet eyleyeceğinde [*meşrûtiyeti geri alacağında*] şüphe yoktur.

Dördüncü Ordunun payitahta [*başkente*] olan bu'diyeti [*uzaklığı*] hasebiyle [*dolayısıyla*] şimdilik harekata iştirak etmeyip yalnız Rumeli kuvvetine bir zahîr-i manevî [*manevî destek*] teşkil etmesi ve zinhar İstanbul'a muntikanızdan akçe gönderilmemesi istirham olunur.

Fî 4 Nisan sene 325

Üçüncü Ordu Kumandanı

Mahmut Şevket

HAREKET ORDUSU KUMANDANLIĞINDAN ERKAN-I HARBİYE-Yİ UMÛMÎYE RİYASETİNE TELGRAFNAME

Otuz üç senelik medîd [*uzun*] ve meş'um [*uçursuz*] bir devr-i istibdad-dan sonra bütün millet-i Osmaniye'nin galeyan-ı hamiyetiyle [*hamiyet duygularının kabarmasıyla*] istihsal ve istirdad olunan meşrûtiyet-i meşrûamızı [*yasal meşrûtiyetimizi*] yine dest-i cellad-ı istibdada [*istibdat celladının eline*] tevdi eylemek maksad-ı mel'unanesiyle [*melunca maksadıyla*] bin türlü hile ve fesatlar irtikâb etmiş [*işlemiş*] ve nihayet zahiren [*görünüşte*] güya şeriat istiyormuş gibi hakikatte şer'-i mübin-i Ahmedîye külliye muhalif olarak kanlı bir ihtilal-i askerî ikâına [*askeri ihtilal yapmaya*] sebep olmuş bulunan mel'un ve vicdansız taraftarları istibdad [*istibdat taraftarları*] ile bir takım alçak ve menfur menfaatperestlerin telkinat-ı iblisanelerine [*iblisçe telkinlerine*] kapılmış ve payitahtın ve âmâcğah-ı ümmet [*ümmetin merkezi*] olan Meclis-i Âlî-yi Mebûsanın al kanlara boyanmasına ve milletin nasiye-yi pakine [*temiz alına*] müşkilü'l-izâle [*silinmesi zor*] bir şaibe-yi siyah-ı mezellet [*siyah zillet şaibesi*] îras edilmesine sebep olmuş bulunan Hassa Ordusu efradıyla

[*askerleriyle*] Bahriye ve Tophane efradının hareket-ı vakıası altı yüz senelik lekesiz bir namusu ve inkiyad [*bağlılık*] ve itaat taşımakta olan mukaddes Osmanlı ordusunu pek büyük bir hicaba [*utanca*] düşürmüş ve bu lekenin harikulade bir süratle tathîri [*temizlenmesi*] emel-i hayrıyla Ayastefanos ve Küçükçekmece'ye gelmiş olan İkinci ve Üçüncü ordulardan müferrez [*oluşturulmuş*] kuvve-yi muntazama-yı Osmaniye [*düzenli Osmanlı birliği*] müstaînen bitevfikâtihi Teâlâ [*Yüce Tanrı'nın yardımıyla*] muktezâ-yı şer'-i mübîn-i Ahmedîden [*Muhammed şeriatının gereği olan*] olan kanun-i münîf-i esasinin [*anayasanın*] ba'demâ [*bundan böyle*] her türlü tecavüz ve halelden vikayesi [*korunması*] ve payitaht-ı saltanat-ı seniyyede asayiş ve emniyetin iade ve tahkimi emrinde tedâbîr-i müessire [*etkili önlemler*] ve Martın otuz birinci gününü millet-i Osmaniye'nin en meş'um [*uğursuz*] yevm-i nuhûseti [*uğursuzluk günü*] haline getirmeye sebep olan hafiyelerle denîyüttab' [*aşâğılık*] menfaatperestlerin ceza-yı sezalarının [*layık oldukları cezaların*] tayini maksadıyla teşebbüs eyleyeceği her gûnâ [*türlü*] icraatta muhafaza-yı serbestî edebilmek ve bu sayede Osmanlı ordusunun namusunu ikmal eyleyebilmek için İstanbul'da bulunan berrî ve bahrî [*karacı ve denizci*] silah arkadaşlarından âtidedeki [*aşâğıdaki*] hususâtı talep eder.

Evvelen [*birincisi*], Martın otuz birinci gününden evvel İstanbul'daki berrî ve bahrî [*kara ve deniz*] kıtaat ve sefaine [*gemilere*] memur olan bilcümle erkan ve ümera ve zabitanın betekrar [*tekrar*] kıtalarına iade olunmalarına katiyen mümanaat etmeyerek [*engel olmayarak*] bunların kâffe-yi evâmirine [*bütün emirlerine*] körü körüne itaat ve inkiyad [*bağlılık*] göstereceklerine ve siyasi işlere ba'dema [*bundan böyle*] hiçbir suretle müdahale etmeyerek yalnız vezaif-i mukaddese-yi askeriyeleriyle [*kutsal askerlik görevleriyle*] meşgul olacaklarına dair Şeyhülislam ve Fetva Emîni ve Ders Vekili efendiler hazaratıyla [*hazretleriyle*] kendi kumandanları huzurunda ve Kur'ân-ı Mübîn ve Münîf üzerine ellerini basmış oldukları halde bir gün içinde umûmen İstanbul'da bulunan efrad ve küçük zabitan yemin edeceklerdir.

Saniyen [*ikincisi*], kendilerini "Şeriat isteyiniz" diye iğfal ederek [*aldatarak*] vatanı tehlikeye düşürmüş olan alçakların te'dîbi [*cezalandırılması*] için ordumuzca ittihaz olunacak [*alınacak*] tedâbîr-i tenkîliye ve inzibatiyeye [*tepeleme ve inzibat tedbirlerine*] katiyen müdahale etmeyerek ve ordumuz efradına yan gözle bile bakmayarak onları kendi öz kardeşleri gibi bilecekler ve kendilerini iğfal etmiş olan hafiyelerle edânîyi [*alçakları*] yine kendi zabitlerine ihbar eyleyeceklerdir.

Bu iki talebimiz İstanbul'da bulunan berrî ve bahrî [*karacı ve denizci*] bilumûm silah arkadaşlarımız tarafından hüsn-i suretle kabul olunarak itaat-ı kamile ve ciddiye [*tam ve ciddi itaat*] ibraz eyledikleri [*gösterdikleri*] takdirde esna-yı icraatımızda kendilerine kat'iyen ilişilmeyeceği hususlarının efrad-ı

merkûmeye [bunlara] anlayacakları lisan ile ihtar olunması ve derece-yi mü-tavaatlarının [itaat durumlarının] serian [hızla] taraf-ı âcizîye iş'ârı [bana bildirilmesi] rica olunur.

Fî 6 Nisan sene 325/ 19 Nisan 1909

Hareket Ordusu Kumandanı

Hüseyin Hüsnü

HAREKET ORDUSU KUMANDANI TARAFINDAN İSTANBUL AHALİSİNE BEYANNAME

1. Millet senelerden beri icra-yı mezalim eden [zulüm yapan] kuvve-yi istibdadı parçalayarak hükûmet-i meşrûa-yı meşrûtayı [meşrûtiyet hükûmetini] tesis etti. Bu kansız inkılab-ı mes'uddan mutazarrır olan [zarar gören] edânî [alçaklar] gayr-i meşrû bir surette temin-i menfaatlerine hâdim olan [çıkarlarını sağlamaya hizmet eden] hal-i sabıkın [eski durumun] iadesi için bin türlü hiyel ve desayis ve denâete [hile, entrika ve alçaklığa] müracaat ederek hükûmet-i meşrûa-yı meşrûtamızı rahnedar etmek [yaralamak] istedi ve bütün alem-i insaniyetin temin eylediği İstanbul faciasının hudûsuna [yaşanmasına] sebebiyet vererek masum kanlar döktü.

2. Millet hayat ve ikbalinin kafil-i yegânesi [yegane kefil] olan meşrûtiyetin rahnedar edilmek ve ahkam-ı şer'îye [şeriat hükümleri] ve saadet ve selamet-i umûmiye-yi milliyemizi [milli saadet ve selametimizi] zâmin olan [güvence altına alan] kanun-i esasimizin ayaklar altına alınmak istenildiğini gördü ve bu hareket-ı denaetkâranenin [alçakça hareketlerin] müsebbib-i aslilerini [asıl sebep olanlarını] te'dîb etmek [cezalandırmak] lüzumunu takdir ederek heyet-i umûmiyesiyle İstanbul üzerine yürümeye karar verdi. İlk kuvve-yi icraiye [uygulama kuvveti] olmak üzere işte bizi İstanbul surları karşısında gördüğünüz bu Hareket Ordusunu buraya gönderdi.

3. Hareket Ordusunun maksat ve vazifesi hükûmet-i meşrûa-yı meşrûtamızı hiçbir kuvvetin sarsamayacağı surette tarsîn etmek [sağlamlaştırmak] ve sırf kuvvet-i şeriat-ı garrâ [parlak şeriat kuvveti] ile müebbed bulunan kanun-i esasinin fevkinde [üstünde] hiçbir kanun, hiçbir kuvvet olmadığını ve olamayacağını ispat eylemek ve meşrûtiyet-i meşrûamızın istikrarından memnun olmayan vatan ve millet hainlerine son ve kat'î bir ders-i intibah [uyanış dersi] vermektir.

4. Mazlum ahali ve bîtaraf [tarafsız] efrad tamamıyla himaye edilecektir. Ancak muharrikler, müfsitler ve müşarikler [tahrikçiler, bozguncular ve işe karışanlar] behemehal layık oldukları te'dîbat-ı kanuniyeden [yasal cezalardan] kurtulamayacaktır.

5. Heyet-i fâzıla-yı ilmiye [faziletli ulemamız] sertâc-ı ihtiram ve ibtihadımızdır [bizim saygı ve sevinç kaynağımızdır]. Fakat melanet ve temin-i men-

faat-ı adıye ve şahsiye maksadıyla yalandan kisve-yi ilmiyeye [*ilmi kisveye*] bürünerek din-i şerif-i Muhammedîyi tezyif ve istihfaftan çekinmeyerek teşmîl-i mefsedete [*fesat yaymaya*] kalkışan bir takım hafiyeler, menfaatperestler elbette mukteza-yı şer' ve kanuna göre muamele görmekten halas edilemeyeceklerdir.

6. Millet mebuslarının ve bu muhterem mebusların şayan-ı itimad görüp intihab ettikleri [*seçtiği*] heyet-i vükelanın [*bakanlar kurulunun*] hayatları ve kanun-i esasının kendilerine bahş eylediği hukûk ve nüfuz ve salahiyetleri tamamıyla ve kemaliyle temin ve sükun ve sürur-i umûmu [*halkın sakinliği ve sevinci*] katiyen istihsal edilecektir.

7. Selamet-i vatan ve saadet-i milliyemizin istilzam eylediği [*gerektirdiği*] bu icraat-ı askeriyemiz esnasında memleketin inzibat-ı dahilî [*iç güvenliği*] ve sükunet-i tammesini [*tam anlamıyla sükuneti*] ve cümlelerin muhafaza-yı hayat ve malını temin için her türlü tedabirin ittihazına [*önlemin alınmasına*] tevesül edilmiştir.

8. Muhterem süfera [*büyükelçiler*] ve bilcümle misafirin-i ecnebiyenin [*bütün yabancı misafirlerin*] bîhuzur [*huzursuz*] olmalarına meydan verilmeyecektir.

9. İstanbul vak'a-yı feciasında kanları dökülen şehidanın [*şehitlerin*] ervâh-ı muazzaması [*muazzam ruhları*] karşısında hesap vermeye, düçar-ı havf ve haşyet olmaya [*korkuya kapılmaya*] mahkum olanlar ancak bu facia-yı hûnâlûdun [*kanlı facianın*] failleri, muharrik [*tahrikçi*] ve müşarikleridir [*katilimcileridir*]. Bu hakikati herkes bilmeli ve telaş ve heyecana kapılmayıp müsterih olmalıdır.

Fî 6 Nisan sene 325

Hareket Ordusu Kumandanı

Hüseyin Hüsnü

İlavelerle neşir ve sefara [*elçiliklere*] da tebliğ olunmak üzere Hareket Ordusu ve Üçüncü Ordu kumandanı Mahmut Şevket Paşa hazretlerinin beyannameleri:

Ahîren [*geçenlerde*] Dersaadet'te bazı fesedenin [*bozguncuların*] ilkâatı [*kışkırtmaları*] ile Hassa Ordusu efradı ihlal ve ifsad edilmekten dolayı pa-yitahtta hükûmetin nüfuz ve kudreti tamamen imha kılınmış ve hükûmetin hayat ve istikbali dahi tehlikeye ilkâ edilmiştir [*düşürülmüştür*]. Vatanın temin-i selamet-i âtiyesi [*gelecekteki esenliğinin sağlanması*] hükûmetin takviye-yi nüfuzuna [*nüfuzunun kuvvetlendirilmesine*] vâbeste [*bağlı*] bulundugundan diğer Osmanlı orduları müttehiden [*birlik halinde*] işbu vazife-yi vatanperverîyi [*vatanseverlik görevini*] ifa etmek üzere Dersaadet'e kuvâ-yı kâfiye-yi seyyare [*yeterince hareketli birlik*] sevk etmiştir. Kuvâ-yı mezkûre ku-

mandanlığını deruhde etmek üzere Selanik'ten Ayastefanos'a geldim. Gerek kuvâ-yı mezkûrenin ve gerek Ayastefanos pîşgâhında [açıklarında] bulunan Osmanlı donanmasının müstâînen bitevfikihi Teâlâ [Yüce Tanrı'nın yardımıyla] kumandasını deruhde eyledim. Şîraze-yi intizamdan çıkmış olan Hassa Ordusu efradından hareket-i vakıalarına nedametle [pişman olarak] istîmân edeceklerin [aman dileyebileceklerin] affı ve isyanda ta'annüd eyleyeceklerin [inat edeceklerin] de bilâmerhamet [merhamet edilmeden] şiddetle tecziye ve tenkili [cezalandırılıp tepelenmesi] mukarrerdir [kararlaştırılmıştır]. Mücazattan tevahhuş eden [cezalandırılmaktan korkan] bazı fesede [bozguncular] ve erbab-ı denaet [alçaklar] taraflarından kuvâ-yı mezkûrenin güya zat-ı hazreti padişâhîyi hal' maksadıyla geldiği işâ'a edilmiş [yayılmış] ise de bunu suret-i kat'iyede tekzib eyler ve mamafih askerlerimizin ifa-yı vazife esnasında erbab-ı fesad ve denâetin [bozguncuların ve alçakların] yeniden bazı teşebbüsata cüretleri ilcasıyla tekerrür edecek hadisat mesuliyetinin tamamen müsebbiblerine ait olacağını beyan eylerim.

Üçüncü ve Hareket Ordusu Kumandanı
Birinci Ferik
Mahmut Şevket

İLAN-I RESMÎ

Ahîren [geçenlerde] Dersaadet'te idare-yi meşrûa ve meşrûtamıza vurulan darbe-yi istibdadın tesirat-ı hûnâlûdunu [kanlı izlerini] ref' ve izale eylemek [silip gidermek] ve fi'l-i denâetkâriye [alçakça harekete] mütecasir olanları [cesaret edenleri] te'dîb ve tenkil [cezalandırıp tepelemek] ve idare-yi meşrûamızın bir daha haleldar olmayacak surette istikrarı esbabını istikmal etmek [sebeplerini tamamlamak] üzere umûm millet-i Osmaniyeimizin kuvve-yi icraiyesi olup idare-yi meşrûa-yı meşrûtamızın muhafazası uğrunda kanının son damlasını isâle [dökmek] için ahid ve peyman etmiş bulunan ordularımızdan Dersaadet'e en karib [yakın] bulunan İkinci ve Üçüncü Ordular bilittifak [birlikte] tertib eyledikleri kuvâ-yı kâfiye-yi askeriye [yeterli askeri güç] ile Dersaadet'e yürümüşlerdir. Çarşamba günü acizleri emr-i kumandayı deruhde etmek üzere Selanik'ten hareketle Ayastefanos'a gelinerek Cuma günü payitahta girmek üzere hareket-i umûmiyeye [genel harekate] ibtidar [başlama] emrini verdim. Tesadüfat-ı haseneden [güzel tesadüflerden] olarak üç yüz yirmi dört senesi Temmuzunun on birinci gününe bir nazire teşkil etmek üzere üç yüz yirmi beş senesi Nisanının on birinci günü kuvve-yi mürettebemiz [düzenlenmiş güçlerimiz] dört koldan payitahta duhul eyledi [girdi]. Harbiye Nezaretindeki kıtaat, müdafaaya vakit bulamadan teslim-i nefse mecbur edilip Topkapı Sarayı, Fatih Zaptiye Dairesi, Bâbîâlî, Aziziye Karakolu, Tophane, Maçka,

İplikhane mevaki'î [*mevkileri*] dahi müteakiben [peşpeşe] teslim-i silah ettiler. Yalnız Taşkışla ve Beyoğlu kıslaları kıtaat-ı asiyesi [*isyancı birlikler*] kuvve-yi mürettebeye [*düzenli güçlere*] karşı müdafaaya mütecasir olmalarıyla [*cüret etmeleriyle*] mezkûr kıslalar top ateşiyle tahrip ve derunlarındaki usât [*içlerindeki asiler*] kısmen tenkil olunup [*tepelenip*] kısmen de arz-ı teslimiyet eylediler. Filhal İstanbul, Beyoğlu, Galata, Şişli, Nişantaşı taraflarındaki emâkin-i askeriye [*askeri mekanlar*] kamilen askerimizin yed-i zabtındadır [*kontrolündedir*]. Elyevm [*bugün*] yalnız Üsküdar cihetindeki asker bazı âsâr-ı tuğyan [*başkaldırı hareketleri*] irâe etmekte [*göstermekte*] olup bunlar da bugün tenkil edilecektir [*tepeleneyecektir*]. Kahraman ordumuzun bugünkü hareket-ı askeriyesine gece vakti başlanarak aleşşafak [*şafakta*] şehre duhul edildiğinden [*girildiğinden*] ahali hanelerinde kalıp sokaklara çıkmamış ve ashab-ı ticaret dükkanlarını açmamış olduklarından ahalice telefât olmadığı gibi asayiş-i memleket dahi zerre kadar haleldar olmamıştır. Tarafeynden [*iki taraftan*] hayli telefât varsa da henüz miktarı malum değildir. Ordumuzun bugünkü muzafferiyet-i azîmesini umûm millet-i Osmaniyyeye tebşîr [*müjdeler*] ve istikbalimiz için bir sabahülhayr-ı fevz ve teâlî [*yükseliş sabahı*] olmasını Cenabı Hak'tan temenni ve niyaz eylerim.

Fî 11 Nisan sene 325

Üçüncü Ordu ve Hareket Ordusu Kumandanı

Birinci Ferik

Mahmut Şevket

İLAN-I RESMÎ

Henüz dokuz ay evvel millet-i Osmaniyeimizin istihsaline muvaffak olduğu [*elde etmeyi başardığı*] hukûk-i tabiiye-yi hürriyetine [*doğal özgürlük haklarına*] hainane ve caniyane bir surette vaki olan suikastın netayic-i muhribesinin [*tahrip edici sonuçlarının*] âfâk-ı vatana yapılmasına meydan kalmadan evvel milletin zübde-yi hamaseti [*kahramanlık özü*] olan askerlerin gayret ve himmeti ve inayet-i Rabbaniyenin müzaheret-i [*desteği*] sayesinde İstanbul'da Meclis-i Mebusanın emniyeti iade ve inzibat-ı memleket [*memleketin asayışı*] tesis olunmuş [*sağlanmış*] ve hain ve caniler birer birer pençe-yi kanuna tevdi olunmakta bulunmuş ve makasid-ı mel'unane [*melunca maksatlar*] uğrunda akıttırılan masum kanların müsebbiblerinin şer'-i mübin-i Ahmedînin [*Muhammed'in apaçık şeriatının*] emir buyurduğu adl [*adalet*] ü hakkaniyet dairesinde te'dîbi [*cezalandırılması*] mukarrer [*kararlaştırılmış*] ve huzur ve asayiş-i mülk ü milletin [*ülkenin ve milletin asayişinin*] düşmanı olanların izale-yi vücutları [*varlıklarının ortadan kaldırılması*]

arzu-yi umûmi-yi milli [*genel arzu*] dairesinde karîbülhusul [*gerçekleşmesi yakın*] bulunmuş olduğundan ba'demâ [*bundan böyle*] evlad-ı vatanı birbirine düşman ittihaz ettiren [*eden*] büyük ve küçük kâffe-yi müfsidin ve münafikinin [*bütün bozguncuların ve münaflıkların*] temdîd-i mefsedetlerine [*bozgunculukları uzatmalarına*] imkân ve zaman bırakılmayacağına umûmen kanaat hasıl olması tebliğ ve tebşîr olunur [*müjdelenir*].

Üçüncü Ordu ve Hareket Ordusu

Kumandanı Birinci Ferik

Mahmut Şevket

Çevrimyazı: Mehmet Kanar